

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΕ'.

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρουνται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτησιαί. — Γραφεῖον Δισυθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

5 Ἀπριλίου 1888

ΑΙ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΤΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ

(Διήγημα)

— Σὰς παρακαλῶ νὰ με ἀναπληρώσετε εἰς τὴν δίκην. Εἶνε ἀρετὰ σπουδαία, ἀλλ' ἔχω πεποιθήσιν εἰς τὴν ἰκανότητά σας. Ἐγὼ, ὡς βλέπετε, κωλύομαι ἕνεκα τῆς ἀσθενείας μου, ἐκτὸς δ' ἐμοῦ κωλύονται καὶ ἀπουσιάζουσι καὶ οἱ νόμιμοι ἀναπληρωταὶ μου. Εἶνε ἀληθές ὅτι πολὺ ἄργά θὰ λάβετε γνῶσιν τῆς υποθέσεως· ἀλλ' ἔχετε καιρὸν ὡς αὐριον νὰ διεξέλθητε τὴν δικογραφίαν, καὶ νὰ λάβητε τὴν πρέπουσαν γνῶσιν. Ὁ κύριος αὐτουργὸς τοῦ φόνου ἀπέθανε πρὸ μηνῶν εἰς τὰς φυλακάς· καὶ μόνον ἡ συναυτουργὸς τοῦ φόνου δικάζεται. Βαρείας ἐνδείξεις περὶ τῆς ἐνοχῆς αὐτῆς συνέλεξεν ἡ ἀνάκρισις· πιστεύω ὅτι θὰ ἐκτιμηθῶσιν ἀρκούντως καὶ ἐπ' ἀκροατηρίου. Νὰ ἐπιστήσητε ἰδιαίτεραν προσοχὴν εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐνόρκων.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι οὕτω μοι ὠμίλησε μεταξὺ ἄλλων ὁ κύριος εἰσαγγελεὺς τῶν ἐφετῶν, παραδίδων μοι τὴν δικογραφίαν. Ἐδέχθην ἐκὼν ἄκων τὴν βαρεῖαν ὑποχρέωσιν, καὶ τὴν ἐπαύριον κατεῖχον ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ κακουργιοδικείου τὴν ἑδραν τοῦ εἰσαγγελέως.

Ὁ πρόεδρος κηρύττει τὴν ἐναρξιν τῆς συνεδριάσεως καὶ διατάσσει νὰ προσαχθῇ ἡ κατηγορουμένη. Παρατεταμένος ψίθυρος διατρέχει ἀνὰ τὴν αἴθουσαν καὶ κινήσις παρατηρεῖται εἰς τὸ ἀκροατήριον, ὑποδηλοῦσα τὴν διόδον αὐτῆς. Ἡ κατηγορουμένη ἐμφανίζεται· βαδίζει μετὰ τῆς ἀδεξιότητος καὶ τῶν κλονισμῶν ἀνθρώπου δεδεμένους ἔχοντος τοὺς ὀφθαλμούς· ἀνὰ πᾶν βῆμα ἴσταται μετέωρος ὡσεὶ ἐδίσταζε νὰ προχωρήσῃ· μόνον εἰς κλητῆρ τὴν συνοδεύει, φροντίζων ἑκάστοτε νὰ τῆς φωνάζῃ «ἀπ' ἐδῶ»· σπεύδει εἰς τῶν συνηγόρων νὰ τῇ ὑποδείξῃ τὴν θέσιν τῆς. Ἀπὸ τῆς εἰσαγγελικῆς μου ἑδρας προσηλῶ τὰ βλέμματά μου ἐπ' αὐτῆς μετὰ τῆς ἐνδομύχου περιεργείας ἀνθρώπου πρὸς ἡρωίδα κοινωνικοῦ δράματος, συνάμα δὲ μετὰ

τῆς μεγαλοπρεποῦς αὐστηρότητος λειτουργῶν τῶν νόμων πρὸς τὴν ἀσεβήσασαν εἰς αὐτούς. Ἀλλὰ μόλις ἔρριψα ἐπ' αὐτῆς τὸ βλέμμα, ἡ τοῦ ἀρχοντος μεγαλοπρέπεια ἐξηφανίσθη, ὡς ἡ τοῦ ὑποκρινομένου τὸν βασιλέα, ἅμα ἀποχωρήσαντος τῆς σκηνῆς· καὶ τὴν περιέργειαν διέδεχθη ἕτερον, ἀόριστον ἔτι, ἀλλὰ βαθύτερον συναίσθημα. Διότι τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, λεπτόγραμμα, ἀβρόν, ἐφ' οὗ διεχύνετο ξανθὴ ὠχρότης, τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο... οἱ μέτριοι τὸ μέγεθος, ἀλλὰ μεγάλοι τὴν ἔκφρασιν ὀφθαλμοί, ἀφ' ὧν ἐξεπέμπετο βλέμμα γλυκὺ συγχρόνως καὶ μελαγχολικόν, ὡς τὸ ἑσπερινὸν λυκόφως, ἡ σύμμετρος βίς ἀπαλῶς ἀνασυρομένη πρὸς τὰ ἄνω καὶ παρέχουσα ἦθος ἐλκυούσης ἀγαθότητος· τὸ μικρὸν στόμα, τοῦ ὁποίου τὰ χεῖλη μένουσι πάντοτε ἡμιάνοικτα, ὡς ἐν παιδικῇ πρὸ τῶν πραγμάτων ἐκπλήξει... τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο εἶ καὶ κάτωθεν εὐρέος πύλου, εἰ καὶ ὑπὸ πυκνὸν πέπλον, δὲν τὸ ἔβλεπα πρώτην φοράν. Καὶ λησμονῶν τὰς περιόδους τοῦ εἰσαγγελικοῦ λόγου τοῦ ὁποίου τὸ προοίμιον ἀπὸ πρῶϊας ἐσχεδιάζα, προσεπάθουν νὰ ἀφυπνίσω βαθύτατα κοιμωμένας ἀναμνήσεις. Τὸ πρόσωπόν τῆς ἦτο δι' ἐμὲ ὡς ἡχός τις ἐκ παλαιοῦ λησμονημένου ἄσματος, ὅστις ἀπρόσκλητος μᾶς ἔρχεται εἰς τὰ χεῖλη, καὶ δὲν ἐνθυμούμεθα εἰς ποῖον μέλος ἀνήκει, εἰς ποῖον γνωστὸν μας ἄσμα ἐφαρμύζεται.

Ἄλλ' ὅτε ὁ πρόεδρος ἤρχισε νὰ ἀποτείνῃ πρὸς τὴν κατηγορουμένην τὰς τυπικὰς ἐρωτήσεις περὶ τοῦ ὀνόματος, τῆς ἡλικίας, τῆς πατρίδος, καὶ ἤκουσα τὴν φωνὴν τῆς ἐκινήθην σπασμωδικῶς ἐπὶ τῆς ἑδρας μου, καὶ συνεπτύξα νευρικῶς τὰ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ἐκράτου εἰς τὰς χεῖράς μου· τέλειον φῶς ἐγένετο. Αἱ βαθύτατα κοιμώμεναι ἀναμνήσεις μου, ἀφυπνισθεῖσαι, ἤρχισαν νὰ πτερυγίζωσι περὶ ἐμὲ ὡς χελιδόνες κελαδοῦσαι· τῆς πρώτης ἡλικίας, τῆς πρῶϊας τοῦ βίου τὸ κελάδημα. Καὶ ὁ ἀδέκαστος ἀντεισαγγελεὺς, λησμονῶν τὴν δίκην ἣτις ἐμελλε νὰ ἐκτυλιχθῇ ἐνώπιόν του, καὶ ὁ ἐπίδοξος σύζυγος λησμονήσας τὴν ἐν τῷ οἴκῳ ἀναμένουσαν μνηστήν, παρεδόθησαν ὡς ἄφρονα καὶ πολυθέλητρον ὄνειροπόλησιν.

Ἡ νεᾶνις καθ' ἧς ἐμελλὰ νὰ ἀπαγγείλω κα-

τηγοριαν ὑπῆρξεν ἡ παιδικὴ καὶ πρώτη φίλη μου. Τὸ ὄνομά της, ἐνῶ κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς προτεραίας ἀνεδίφων ἐν βίᾳ τὴν δικογραφίαν, πολλακίς συνήντησα ὑπὸ τὰ βλέμματά μου· ἀλλὰ πῶς νὰ ἀναγνωρίσω ὑπὸ τὴν κατηγορουμένην Σοφίαν Παρίου, τὴν Φόφην μου, τὴν πρὸ δεκαπενταετίας σύντροφον, τὴν μικρὰν μου φίλην! Διατί δὲν τὴν ἀνεγνώρισα ἐξ ἀρχῆς; ὑπὲρ τὸ μεστωθὲν τῆς γυναικίως σώμα, τὸ διαγραφόμενον ὑπὸ τὰς πτυχὰς τοῦ μαύρου φορέματός της, ὑψοῦται ἡ αὐτὴ κεφαλή, τῆς ὁποίας τὸ παιδικὸν κάλλος δὲν ἴσχυσαν νὰ φυγαδεύσωσι τῶν ἐτῶν αἱ ἔφοδοι, αἱ τρικυμῖαι τοῦ βίου· καὶ ποῖαι τρικυμῖαι τάχα, Θεέ μου! Δὲν ἦτο δέκα ἐτῶν ὅτε τὸ πρῶτον παρουσιάσθη εἰς τὴν μικρὰν ἐκ παιδίων καὶ κορασιῶν κοινωσίαν, τῆς ὁποίας τὰ πρεσβύτερα μέλη δὲν ὑπερέβαινον τὴν ἡλικίαν τῶν δεκατριῶν ἐτῶν. Ὁ κόσμος, ἐνῶ διητώμεθα ἐξετείνεται ὁλόκληρος ἐπὶ τοῦ μακροῦ καὶ στενοῦ κρηπιδώματος τῆς παραλίας, ἐπὶ τοῦ μῶλου καὶ τῆς μικρᾶς ἐν ἀρχῇ αὐτοῦ πλατείας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐναυπήγουν πάντοτε μαούνας, καΐκια, καὶ πλοιάρια. Ὅτε ἐπεστρέφομεν ἀπὸ τὸ σχολεῖον, ἢ προτοῦ ὑπάγωμεν εἰς αὐτὸ, συνηθροίζομεθα ἐπὶ τῆς πλατείας ἢ διεσκορπιζόμεθα εἰς τὸν μῶλον. Ἀνεπνέομεν τὴν δριμύτην ὁσμήν τῆς ἀσφάλτου, ἣτις ἔβραζε ἐντὸς τοῦ λέβητος, καὶ παρηκολουθοῦμεν διὰ προσεκτικῶν ὁμμάτων τὴν ρυθμικὴν ἐργασίαν πριόνων καὶ πελέκων, ἐξ ἧς βαθμηδὸν ἐμορφοῦντο εἰς πλοῖον αἱ σκελετωδῶς συνηρμοσμένοι σανίδες καὶ πάσσαλοι. Ἐτρέχομεν εἰς τὸν μῶλον, ταράσσοντες τοὺς κύκλους τῶν λεμβούχων, τῶν ναυτικῶν, τῶν ἐμπόρων, οἵτινες ἐνησχολοῦντο φορτώνοντες, δεχόμενοι, ἐπιβιβάζοντες ἐμπορεύματα, παραλαμβάνοντες ἐπιβάτας, μέχρις οὗ ἔδυνε ὁ ἥλιος, καὶ τότε ἐλαμβάνομεν πλήρη τὴν κατοχὴν αὐτοῦ, καὶ ἐτρέχαμεν καὶ ἐπαίζαμεν, καὶ ἐνίοτε συμπεριφερόμεθα ὡς μικροὶ σβαροὶ κύριοι, οὐδὲν ἐννοοῦντες, εἰς οὐδὲν προσέχοντες ἐκ τῆς περὶ ἡμᾶς ἀπλουμένης σκηνογραφίας τῆς φύσεως, τῆς πλουσίας εἰς γραμμάς, εἰς χρώματα, εἰς πνοάς, εἰς ψιθύρους, εἰς πράσινα ὄρη καὶ εἰς γλαυκὰ κύματα.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῖον ἀπὸ τὰ παιδιὰ ἐπεβάλλετο ἡμῶν, ἀλλ' ἀναμφίβολος ἦτο ἡ ἐπὶ τῶν κορασιῶν ὑπεροχὴ τῆς Φόφης. Ἡ Φόφη ἦτο ὠριμωτέρα τὸ σῶμα, ὑψηλότερα τὸ ἀνάστημα, κομψότερα τὸ ἔνδυμα. Ἡ Φόφη ἦτο ξένη· εἶχεν ἔλθει μετὰ τῆς μητρὸς της, ὅπως διέληθαι τοὺς θερινοὺς μῆνας παρὰ συγγενικῶ ὄικῳ· καὶ τί ξένη! ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἦρκει μόνον νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα της διὰ νὰ μᾶς εἴπῃ μὲ τὴν στοργγύλην καὶ ἀρμονικὴν προφορὰν τῆς πατρίδος της περὶ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος εἰς τὴν ὁποίαν πηγαίνει τόσοσ κόσμος ὅταν

παίξῃ ἢ μουσικὴ, καὶ ἔχει τόσα ὠραῖα σπίτια· ἦρκει νὰ μᾶς εἴπῃ περὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ παλατιοῦ, περὶ τοῦ κήπου, περὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀμαξῶν, καὶ ἐμέναμεν ἐμπρὸς τῆς χαίνοντες καὶ ἀναυδοὶ. Αἱ Ἀθηναῖ! τί ἡμεθα ἡμεῖς, πενιχρᾶς πολίχνης μικρόβια πρὸ τῆς ἀπεράντου χώρας εἰς τὴν ὁποίαν ὄλα ἦσαν μεγάλα καὶ πλούσια, δρόμοι, πλατεῖαι, οἰκίαι, ἀνάκτορα, βασιλεῖς, ὑπουργοὶ, στρατηγοί, καὶ ὄλοι εὐτυχεῖς καὶ καὶ ἴσως ἀθάνατοι! Καὶ ἡ Φόφη ἦτον ἀπὸ τὰς Ἀθήνας! Τὸ ἐγνώριζα κ' ἐγὼ, ὅταν παρουσιάζομην εἰς τὸν μῶλον μὲ τὰ καλά μου ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον — μὴ ἐρωτᾶτε πῶς τὸ κατόρθωσα — κρατῶν εἰς χεῖρας ραβδίον, παρῳδῶν τὸ ἦθος ἡλικιωμένου περιπατητοῦ, φίλου τῶν ρεμβωδῶν καὶ μονήρων περιδιαβάσεων. Καὶ μὲ κατέλαβεν ὡς εἶδος *μεγαλομανίας* ἀφ' ὅτου διέκρινα ἐν τῷ δμίλῳ τῶν κορασιῶν τῶν ξένων τὴν κόρην τῶν Ἀθηνῶν. Διέβλεπα ἐν αὐτῇ κάτι ὑπέροχον καὶ ἀδόουλωτον· διὰ νὰ ἀνέλθω μέχρις αὐτῆς, διὰ νὰ τὴν τιθασσεύσω, ἐκρινόμην ἀνεπαρκῆς διὰ τῶν ὄπλων τῶν παρεχομένων ὑπὸ τῆς ἡλικίας μου· ὅθεν ἀνάγκη νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν της, ἀποπειρώμενος νὰ δανεισθῶ τρόπους καὶ λόγους ἐκ τῆς ἡλικίας εἰς τὴν ὁποίαν δὲν εἶχα φθάσει ἔτι. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνη ὡς νὰ κατενόησε τοὺς ἀγῶνάς μου, ἐπέτεινε τὰς ἐνδείξεις τῆς ὑπεροχῆς, ἀκούραστος εἰς φλυαρίας, εἰς φιλαρρεσιείας, προκαλοῦσα συναντήσεις καὶ φιλονεικίας ὑψηλῆ τῆ φωνῆ ἐν αἰς ἐθασίλευεν ἡ ὑπεροχὴ της πάλιν. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τοιαύτας διακρίσεις καὶ ἀναλύσεις δὲν ἦμην εἰς θέσιν τότε νὰ ἀφίνομαι. Τοιουτοτρόπως ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους μῆνας — βραχὺ διάστημα διὰ παιδιὰ — ἐζήσαμεν ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον. Μὲ ἄλλους λόγους, ἐκάμναμεν κάθε τρόπον νὰ συναντηθῶμεν εἰς τὸν μῶλον, καὶ ὅμως συνητώμεθα διὰ νὰ φανῶμεν ὅτι ἀποφεύγομεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Δὲν ἐκυτταζόμεθα, καὶ ὅμως οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον κίνημα μᾶς ἐξέφευγε· καὶ δὲν ἐξεστομιζάμεν λέξιν, χωρὶς νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν θὰ παρῆγεν ἐπὶ τοῦ ἐτέρου. Δὲν πιστεύω πρῶτος ἐγὼ νὰ τὸ λέγω ἤδη ὅτι ὁ ἔρωσ καθιστᾶ μικροὺς τοὺς μεγάλους καὶ μεγάλους τοὺς μικροὺς.

Ἄλλ' ἐπῆλθεν ἡμέρα, καθ' ἣν συνητήθημεν ἐπὶ τῆς παραλίας μόνον, ἀμφοτέροι κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν βαδίζοντες, παρὰ τὴν ἀκτὴν. Ἐκεῖνη δὲν ἀπέστρεψε τὸ βλέμμα, δὲν παρῆλθε ταχέια πρὸ ἐμοῦ. Μὲ ἐπλησίασε μὲ θάρρος καὶ ἀπόφασιν· ἔτρεμα δ' ὁ μικρὸς πλησίον της. Μοῦ εἶπεν ὅτι αὐρίον φεύγει, φεύγει διὰ τὰς Ἀθήνας μὲ τὴν μητέρα της· θὰ ἔμβῃ ἐσωτερικῆ εἰς τὸ σχολεῖον· «ἐνα κορίτσι τὸ ὁποῖον μ' ἐγνώριζε» τῆς ἔδωσε κάτι διὰ νὰ μοῦ δώσῃ, καὶ μὲ παρεκάλει νὰ μὴ ἀνοίξω αὐτὸ τὸ κάτι — ἦτο ἐπι-

στολή ἐπιμελῶς ἐσφραγισμένη — παρὰ τὸ βράδου ὅταν θὰ ὑπάγω εἰς τὸ σπίτι. Μοῦ ἐφάνη ὅτι ἐμεγάλωσα κατὰ εἴκοσιν ἔτη. Τὸ δειλινὸν ἐκεῖνο, χωρὶς νὰ τὸ συλλογισθῶμεν, ἐμείναμεν περιπατοῦντες μόνοι πρὸς κοινὸν φθόνον ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν. Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ χωρισθῶμεν, ἤσθανόμην ὅτι θὰ μοῦ ἤρχοντο δάκρυα, ἂν ὁ χάρτινος θησαυρὸς τὸν ὁποῖον ἐσφιγκα εἰς τὴν χεῖρά μου δὲν μὲ ἐγκαρδίωνε. Μόλις ἐπέστρεψα εἰς τὸ σπίτι, ἔτρεξα κρυφὰ κρυφὰ νὰ ἀποσφραγίσω τὴν ἐπιστολήν. Ἐπὶ κοινοῦ χάρτου διὰ χονδρῶν παιδικῶν χαρακτήρων μελοξὰς καὶ ἀνορθογράφους σειρὰς μοῦ ἔγραφεν ἡ Φόφη· μοῦ ἀνήγγελλε τὴν ἀναχώρησίν της καὶ μὲ παρεκάλει νὰ τὴν ἐνθυμῶμαι πάντοτε, ὅπως καὶ αὐτὴ ἐμέ. Μία ἀνορθόγραφος χονδρογραμμένη ἐπιστολή δὲν εἶνε ἡ ἀρμόζουσα λύσις τριμήνου, ἔστω καὶ παιδικῶν, εἰδυλλίου. Ἄδιάφορον. Ἡ ἐπιστολή ἐκείνη μοὶ ἀπεκάλυπτε τὸ πρῶτον ὅτι ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι χαραὶ ἐκτὸς τῶν ἐκ τῶν καινουργῶν ἐνδυμάτων, καὶ ἄλλαι θλίψεις ἐκτὸς τῶν ἐκ τῶν διδασκαλικῶν τιμωριῶν. Ἄλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν της ἐπῆλθε τὸ φθινόπωρον, καὶ ἤρχισαν αἱ φοβεραὶ καὶ ἀδιάκοποι βροχαὶ καὶ ἐπέστη ὁ χειμὼν καὶ τὸ ψυχρὸς καὶ διεκόπησαν οἱ περίπατοι καὶ κατέπαυσαν τὰ ὑπαιθρία παίγνια, καὶ βαθυηδὸν ἐξηλείφετο ἀπὸ τῆς καρδίας μου ἡ ἀγάπη τῆς Φόφης καὶ ἀπὸ τῆς μνήμης μου ἡ εἰκὼν της.

Ἀπόδειξις τούτου εἶνε ὅτι πέντε ἔτη διέμεινα ἐν Ἀθήναις, καὶ οὐδέποτε ἐφρόντισα νὰ ἀναζητήσω τὴν Φόφην ἢ νὰ ἐρωτήσω τι περὶ αὐτῆς. Ἴσως τὴν συνήντων εἰς τὸν δρόμον, ἀλλὰ βεβαίως δὲν τὴν ἀνεγνώριζα πλέον. Ἄπαξ μόνον, νομίζω, ἔτυχε νὰ ἀκούσω εἰς τὴν πατρίδα μου περὶ αὐτῆς ὅτι ἤρραβωνίσθη μετὰ τινος. Καὶ οὐδὲν πλέον. Πολλάκις μὲ ἐπισκέφθησαν εἰς τοὺς ὕπνους μου τερατώδη καὶ ὄλως χιμαϊρικὰ ὄνειρα· ἀλλὰ ποῖον ὄνειρον ἐξισούται πρὸς τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐπροξένει ἡ Φόφη ἐν τῷ δικαστηρίῳ κατηγορουμένη, ἀπέναντι ἐμοῦ, κατηγοροῦ!

Ἐν τοιαύτῃ ψυχολογικῇ καταστάσει διατελῶν ὄλως μηχανικῶς εἰργάσθην πρὸς καταρτισμὸν τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐνόρκων, ἀσυνειδήτως ἐκφωνῶν τὸ *καὶ* ἢ τὸ *ὄχι*. Τῶν σκέψεών μου μὲ ἀπέσπασεν ἡ φωνὴ τοῦ προέδρου, καλοῦντος με νὰ ἀναγνώσω τὸ κατηγορητήριον. «Κατηγοροῦ τὴν Σοφίαν Παοῖου . . . ὅτι ἐκ προθέσεως παρεκίνησε τὸν ἀδελφὸν της λοχίαν . . . εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀξιοποινοῦ πράξεως τοῦ φόνου . . . παραγγείλασα καὶ συμβουλευσασα αὐτὸν καὶ μεταχειρισθεῖσα ἐπιτηδες ὡς ἔρμαιον τὸ πάθος καὶ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὀρμὴν ἐν ἣ διετέλει κτλ.» Νομίζω ὅτι ἔτρεμεν ἡ φωνὴ μου ἀπαγγέλλοντος, καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ μὴ στρέψω

ταχὺ βλέμμα πρὸς ἐκείνην. Μόλις ἤκουσε τὸ ὄνομά της, ἤγειρε τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ παρετήρησε· τὸ βλέμμα της ἀνέλαμψε προσηλωθὲν ἐπ' ἐμοῦ· μοὶ ἐφάνη ὅτι ἐν τῷ βλέμματι ἐκείνῳ ὑπῆρχεν ἄλγος, ἔκπληξις, ἰκεσία. Μοὶ ἐφάνη, λέγω, διότι εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμην, δὲν δύναμαι νὰ ἐγγυηθῶ περὶ τοῦ ἀλαθῆτου τῶν ἀντιλήψεών μου. Μοὶ ἐφάνη μετὰ ταῦτα ὅτι ἡ μορφὴ της ἀπέκτησεν εἶδος τι ἀκαμψίας, ὡσπερ μαρμαρινῆς. Ἐγὼ δ' ἐπανακαθίσας ἐπὶ τῆς ἑδρας μου, ἐπανέπεσα εἰς τοὺς στοχασμοὺς μου, ἐνῶ ὁ Γραμματεὺς ἀνεγίνωσκε τὸ παραπεμπτήριον βουλευμα καὶ ἡ διάτορος φωνὴ τοῦ κλητῆρος προσεκάλει τοὺς μάρτυρας. Ἡμὴν βέβαιος ὅτι ἅμα τῷ ἀκούσματι τῆς φωνῆς μου μὲ ἀνεγνώρισε· καὶ ἤρχισα νὰ αἰσθάνωμαι εἶδος τι μικροψυχίας πᾶν ἄλλο ἢ εἰσαγγελικῆς. Καὶ συνεκινούμην ἀναλογιζόμενος πόσον παραδόξως ἐνίοτε πλέκονται αἱ περιπέτεια ἐν τῷ αἰωνίῳ δράματι τῆς ζωῆς, ὅταν τὰ ἀγγελικὰ παιδιὰ ἄτινα ποτὲ ἐκατρεύοντο, φέρονται ἀπέναντι ἀλλήλων διεστρεβλωμένα εἰς αἰμοδιψεῖς κακούργους, εἰς ἀμειλίχτους εἰσαγγελεῖς! Ἄλλ' ἤσθανόμην ἐντελῆ ἀδυναμίαν ἐν ἐμαυτῷ, παρὰ πᾶσαν ἀπόδειξιν, ὅπως πιστεύσω εἰς τὴν ἐνοχὴν τῆς Φόφης. Καὶ ἀνησυχουν δι' ἐμαυτὸν ἀνακαλύπτων ὑπὸ τὴν πρὸς τὸ Δίκαιον ἀγάπην καὶ τὴν πρὸς τοὺς Νόμους ἀφοσίωσιν, διακυμάνσεις ἀσυγχωρήτους εἰς λειτουργὸν τῆς Θέμιδος. Ὁ εἰσαγγελεὺς ἤκουε λεπτὴν ἐνδόμυχον φωνὴν ψιθυρίζουσαν πρὸς αὐτόν: *Εἶσαι ἄνθρωπος!* Εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας μου ἐνήδρευεν ἕτερον ἐγὼ, ἄγνωστον τέως εἰς ἐμέ, ὅπερ ἐπὶ τῇ πρώτῃ δοθείσῃ ἀφορμῇ ἀνίστατο καὶ διεξεδίκει τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ συνεκρούετο πρὸς πᾶν τὸ ἀντιστρατευόμενον ἐναντίον αὐτοῦ· οὕτω τῶν ἀρκτικῶν πόλων οἱ ὑποβρύχιοι πάγοι ἀπλῆν ἐπαφὴν ἀναμένουσι ὅπως ἀνεγερθῶσι μετὰ βεβαιότητος συντρίβοντες πᾶν τὸ προστυγχάνον. Ἡ παρομοίωσις εἶνε ὑπερβολικὴ, ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι ὅτι μοῦ εἶχαν τότε περάσει ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ ἄλλαι τραγικώτερα.

Ἐκ τῆς ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐσπευσμένης μελέτης τῆς δικογραφίας, τῆς περιγραφῆς τοῦ κακούργηματος, τῆς συνοπτικῆς ἐκθέσεως τῶν περιστατικῶν, δὲν εἶχα ἐξαγάγει πόρισμά τι περὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ τῆς ἀθωότητος τῆς κατηγορουμένης. Πολλάκις, ὡς γινώσκομεν, ἡ ἐπ' ἀκροτηρίῳ διαδικασία ἔρδην ἀνατρέπει τὰ συμπεράσματα τῶν ἀνακρίσεων καὶ τὰς βάσεις τῶν βουλευμάτων. Ἄν ἐκ τῆς διαδικασίας ἐξήγετο ὅτι ἦτο ἐνοχος; ἡ σκέψις μὲ ἐλύπει, ἀλλὰ πλειότερον μ' ἐφόβιζεν. Ἐφοβούμην οὐχὶ διότι ἐκινδύνευον νὰ ἀσεβήσω πρὸς τὸ καθῆκον καὶ τὴν συνείδησιν· καὶ παρὰ τὰς συγκινήσεις καὶ τὰς

αίσθηματικὰς ἐκτροχιάσεις μου διέβλεπον ἔτι ἐν ἐμαυτῷ ἀρκούσαν δύναμιν ὅπως ἐπιτελέσω τὸ καθήκον μου, κωρὸς πρὸς τὰς ἰκέτιδας φωνὰς τῶν πρώτων ἐρώτων, τῶν παιδικῶν ἀναμνήσεων· ἀλλ' ἔτρεμα μήπως ἐν τῷ αὐτῷ ἀποφάσει ἡ καρδία μου ἐξεδικεῖτο κατὰ τῆς εὐσυνειδησίας μου· μήπως τὸ ἕτερον ἐγὼ παρέλυε τὴν χρῆσιν τοῦ λόγου, διεσκόρπιζεν ὡς πτίλα εἰς τὸν ἄνεμον τὰ εἰσαγγελικά ἐπιχειρήματα, καὶ ἀπέμενον ἐνεὸς καὶ ἀναυδος ἐν πλήρει συνεδριάσει, μὴ δυνάμενος νὰ κατατάξω τὰς σκέψεις καὶ συναρθρώσω τὰς φράσεις μου πρὸς μέγα καὶ πρωτάκουστον σκάνδαλον.

Ἦρχισεν ἡ ἐξέτασις τῶν μαρτύρων. Πολλὰκις συνέλαβα ἐμαυτὸν παρακολουθοῦντα τὴν ἐξελιξίν τῆς δίκης οὐχὶ μετὰ τῆς προσοχῆς εἰσαγγελέως, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀγωνίας συγκατηγορούμενον. "Ἀπαξ ἢ δις—καὶ τοῦτο μετ' αἰσχύνης τὸ ὁμολογῶ—δὲν ἐτόλμησα νὰ ἀπειθῶν ἀναγκαιῶν ἐρώτησιν πρὸς μάρτυρα ἐκ φόβου μὴ περιπλέξω τὴν ὁμαλῶς ἐκτυλισσομένην συζήτησιν. Ἄλλ' εὐτυχῶς, εὐτυχῶς, καθ' ὅσον προέβαιεν ἡ δίκη, ἡ Φύρη ἀπεδεικνύετο ἀθῶα. Ὅμως καὶ ἂν τυχὸν ἀπεδεικνύετο αὐτὴ ὡς ὀπίσασα τὴν χεῖρα τοῦ ἀδελφοῦ, πάλιν ἀμφίβολον ἂν γνώστης καὶ ψυχολόγος εἰσαγγελεὺς θὰ προέτεινε τὴν καταδίκην της. "Ἄν ἐκάθητο ἐπὶ τῆς ἑδρας τῆς κατηγορουμένης, δὲν ἠθύνετο ἡ κόρη· ἠθύνετο ἡ Κοινὴ καλουμένη Φήμη, εἰς τῆς ὁποίας τὴν φωνὴν ἡ δικαιοσύνη καταπίεθεται, ὡς οἱ μαθητὰί τοῦ Σαμίου φιλοσόφου εἰς τὰ ῥήματα τοῦ διδασκάλου τῶν ἡ Κοινὴ Φήμη, τὸ τέρας, ὅπερ ὅσον ἐνίστε καθοδηγεῖ διὰ φωτεινοῦ πυρσοῦ τῆς δικαιοσύνης τὰ βήματα, τοσοῦτον καὶ ἀποπλανᾷ αὐτὴν εἰς σκοτεινάς καὶ ἀδιεξόδους λαβυρίθους. Τὰ λόγια τῆς γειτονίας τὴν ἔφαγαν. Καὶ ἀφ' οὗ ἀπιστέρησαν αὐτὴν τοῦ ἔρωτος της, δὲν ἠρέκθησαν εἰς τὴν θυσίαν, ἀλλὰ καὶ θυσιασεῖσαν τὴν περιύβρισαν. Τὰ λόγια τῆς γειτονίας! Ποῖος ἦ, ἀκριβέστερον, ποία ἐν ταῖς μικραῖς κοινῶναις ἡμῶν δὲν ἠσθάνθη ἀπαξ καὶ ἐν τῷ βίῳ τὴν δηλητηριώδη αὐτῶν ἐπίδρασιν; Τὰ ἐξῆς ἐξήγοντο ἐκ τῆς συζητήσεως. Ἡ κόρη ἐπὶ δύο ἔτη ἠγάπα καὶ ἠγαπάτο ὑπὸ τοῦ φονευθέντος· ἐπὶ ἐν ἔτος παρετάθη ἡ μνηστεία. Ἐκεῖνος νύκτα καὶ ἡμέραν διέμενε πλησίον της. Ὅρίζεται ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου· ὀρίζονται αἱ προσκλήσεις εἰς συγγενεῖς καὶ φίλους· ἐτοιμάζονται τὰ προικῶα, ῥάπτεται ἡ νυμφικὴ ἐσθῆς. Ἡ μελλονύμφος ἀκτινοβολεῖ καὶ κωφεύει εἰς τὰ σκληρότατα λόγια τῆς γειτονίας. Ἄλλὰ κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ γάμου ὁ γαμβρὸς ἀραιοῖ τὰς ἐπισκέψεις του, ἀναβάλλει τὴν στέψιν, μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφει τὸν ἀρραβῶνα, διαλύει

τὸ συνοικέσιον. Ἡ ἀπροστάτετος κόρη θρηνεῖ γοερῶς καὶ κόπτεται. Τῇ ἀπομένουσι τοῦ λοιποῦ αἱ καταφρονήσεις τῶν οἰκείων, καὶ αἱ κακολογίαι τῶν γειτόνων, οὔτινες εἰς τοιαύτας περιστάσεις πολλαπλασιάζουσι τὰς ἐπισκέψεις των εἰς τοὺς ἀτυχοῦντας διὰ νὰ παροξύνωσιν ἐπιτηδείως τὸ τραῦμα, διὰ νὰ γλωσσοφάγουν ἀσφαλέστερον καὶ ἐν πλήρει γνώσει τῶν πραγμάτων. Εἰς ἕνα ἐκ τῶν παροξυσμῶν, εἰς μίαν ἐκ τῶν ἐπισκέψεων τούτων ἤκουσαν τὴν κόρην νὰ λέγῃ· *Νὰ τὸν κλάψουν!* Καὶ τὴν ἐπαύριον τὸ πρωὶ—ἦτον ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐτελέσθη ὁ φόνος—τὴν εἶδον συνοδεύουσαν μέχρι τῆς ἐξωθύρας τὸν ἀδελφόν της καὶ κράζουσαν εἰς αὐτόν: «*Νάχης τὸ νοῦ σου!*» Οἱ γείτονες συνέλεξαν ἐπιμελῶς ἀμφοτέρας τὰς φράσεις, καὶ τὴν ἔφεραν εἰς τὸ ἐδώλιον τῆς κατηγορουμένης.

—Ὁ κύριος εἰσαγγελεὺς ἔχει τὸν λόγον!

Ἠγέρθην προφανῶς συγκεκινημένος καὶ τὴν συγκινησιν μου ἐπιηύξανεν ἡ βαθεῖα ἐν τῇ αἰθουσῇ κατασταθεῖσα σιωπὴ. Πρὶν ἢ ἀνοιξῶ τὰ χεῖλη, ἔστρεψα ὀρμεμφύτως τὰ βλέμματα ἐτάζων τοὺς περὶ ἐμέ. Ὁ πρόεδρος ἐκάθητο ἀπαθῆς καὶ εὐθυτενῆς ἐρείδων τὴν δεξιάν ἐπὶ τοῦ κώδωνος. Οἱ συνέδροι ἔκυπτον πρὸ τῆς τραπέζης των χαράσσοντες ἐπὶ λευκοῦ χάρτου ἀσκόπως γραμμάς καὶ κύκλους. Ἀπέναντί μου οἱ ἔνορκοι ἐν ποικιλίᾳ μορφῶν, ἐνδύματων, κοινωνικῆς τάξεως, ἠτένιζον πρὸς με οἱ πλεῖστοι μετ' ἡλιθίας προσηλώσεως. Οἱ δικηγόροι ἔβαπτον εἰς τὸ μελανοδοχεῖον τὰς πέννας των διὰ νὰ κρατήσωσι σημειώσεις. Τὸ πλῆθος ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ ἀπέτελει πυκνὴν μάζαν· δύο χωροφυλάκες διὰ συνεχῶν πρὸς τὰ ὀπίσω ἀπωθήσεων ἀνεχαιτίζον τὴν πρόδον αὐτοῦ. Ἡ αἴθουσα ἦτο στενὴ καὶ μακρὰ, σεσθρωμένη καὶ γυμνὴ· ὡς μόνον κοσμήματα ἔφερεν ἡμισβεστον εἰκόνα βυζαντινοῦ Χριστοῦ καὶ κάτωθεν αὐτῆς παλαιὰν προσωπογραφίαν τοῦ βασιλέως. Ἡ κατηγορουμένη διετῆρει τὴν ἀρχικὴν στάσιν ἐν μαρμαρίνῃ ἀκινήσι, ὡς ἂν ἦτο ἄγαλμα συντετριμμένον, οὔτινος τὰ μέλη ἐπιπολαίως συγκολληθέντα, θὰ ἔπιπτον εἰς τὸν πρῶτον κλονισμόν. Ἀκτὶς ἡλίου δύνοντος, εἰσδύουσα διὰ τοῦ παραθύρου κατεφίλει τὰς ὠχρὰς παρειὰς της καὶ κατεστίλβου τὰς λόγχας τῶν χωροφυλάκων. Ἀσήμαντοι λεπτομέρειαι αἵτινες, ἀπορον διατί, παρίστανται ἀκουσίως εἰς τὴν μνήμην μου, ὁσάκις ἀναπολήσω τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

Καὶ ἤρχισα τὴν ἀγόρευσιν. Τί εἶπα δὲν δύναμαι ἀκριβῶς νὰ ἐνθυμηθῶ· ἀλλὰ καὶ τότε, μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου μου, ἂν με ἠρώτα τις, δύσκολον θὰ ἦτο νὰ ἀπαντήσω. Ἐνθυμοῦμαι μόνον τί δὲν εἶπα. Ἐκ τῆς βιαστικῆς διαφυλλίσσεως τῆς δικογραφίας, ὡς εἶπον, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μορφώσω πεποιθήσιν, ἀλλὰ καὶ

δὲν ἠγνόουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Καὶ ὅτε κατέλαβα τὴν εἰσαγγελικὴν ἔδραν εἶχον προσεχδιασμένον κατὰ νοῦν τὸ γενικὸν μέρος τῆς ὁμιλίας μου. Πρώτην φορὰν ἐλάμβανα μέρος εἰς τόσον σπουδαίαν ὑπόθεσιν καὶ ἤθελα νὰ ἐπιδειχθῶ. Θὰ ὠμίλουν ἐπὶ τὸ ἀκαδημαϊκώτερον περὶ φόνου, περὶ αὐτουργῶν, περὶ τῶν εἰδῶν τῶν αὐτουργῶν, περὶ ποινῆς, καὶ θὰ διήνοιχον τοὺς λόγους μου διὰ καταλλήλου παρειαγωγῆς γνωμῶν τοῦ Feuerbach, τοῦ Mittermayer, τοῦ Henke, καὶ πάσης ἀνκμνήσεως ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Σαριπόλου καὶ τοῦ Κωστή. Διέπλαττον ἐν νῷ ἐπιδεικτικὰ προοίμια καὶ ἐπιβλητικούς ἐπιλόγους καὶ ἐθήρευον σχήματα διανοίας καὶ σχήματα λέξεων. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα, σπουδὴ καὶ προετοιμασία, ἀφ' ὅτου ἀνεγνώρισαν τὴν Φόφην, ἀπέπτησαν, ἐλησμονήθησαν. Ἡ ἐπελευθέρωσις ἀντίδρασις ὑπῆρξεν ὑπὲρ τὸ δέον ἰσχυρά. Ὁμίλησα ὅπως μοῦ ἤθελε, ξηρὰ ξηρὰ διὰ φωνῆς ἰσχυρῆς καὶ ἄχρων λόγων. Ἐκρίσθη ἐἰς τὴν σύντομον μνήμην τῶν μαρτυρικῶν καταθέσεων καὶ ἐζήτησα τὴν ἀθώωσιν τῆς κατηγορουμένης δι' ἔλλειψιν ἐνδείξεων. Περιέργον εἶνε ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντλήσω οὐδ' ἐκ τῆς εἰσαγγελικῆς πεποιθήσεώς μου περὶ τῆς ἀθώωτητος τῆς κόρης, οὐδ' ἐκ τῆς ἐπὶ τοσοῦτον διακυμανθείσης καρδίας μου πρὸ τῆς θέας τῆς πρώτης ἀγάπης μου, τὴν εὐγλωττίαν. Ὡς ὁ μετέωρον συμποσίου, ρίπτεται ἀκράτητος εἰς τὴν οἰνοποσίαν ἀναμμένων ἐκ τῆς μέθης νὰ φαιδρυνθῇ καὶ θορυβηθῇ, ἀλλὰ τούναντίον ἡ μέθη βυθίζει ἐκτὸν εἰς δυσθυμίαν καὶ ἀφασίαν, οὕτω καὶ ἐγὼ κατελιπημένος ἐκ τῆς μέθης τῶν ἀναμνήσεων καὶ συγκινήσεων καθιστάμην παραδόξως ἀδύνατος ρήτωρ, ἀδέξιος συζητητής. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐπίστευον ὅτι τοσοῦτον ἦτο προφανὲς ἡ ἀθωότης τῆς κατηγορουμένης, ὥστε δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη, πρὸς ἀπόδειξιν ταύτης, σθένους ἐπιχειρημάτων καὶ πλούτου ρητορικοῦ. Ἀλλὰ κρίνεται ὅτι ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα. Ναί· ἡ Φόφη ἠθωώθη· οἱ συνήγοροι ὑπερήσπισαν αὐτὴν μετὰ δυνάμεως καὶ εὐφραδείας, συγκινήσαντες τοὺς ἀκροατὰς καὶ ἐλαττώσαντες τὰ χασμήματα τῶν ἐνόρκων, καὶ ὁ πρόεδρος ἐν τῇ ἀνακρινόμενῳ ὑπέδειξε τὴν γενικὴν πρὸς τὴν κόρην συμπάθειαν. Ναί· ἡ Φόφη ἠθωώθη, ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν καλὴν διάθεσιν δικαστῶν καὶ ἀκροατῶν, ὑπὲρ αὐτῆς, ὁ λόγος μου δὲν ἐπροξένησε καλὴν ἐντύπωσιν. Ὡς ἐπληροφόρηθην βραδύτερον, οἱ ἀκούσαντες ἔκριναν ὡς ἀνικανότητα τὴν ἔλλειψιν συναρμοῦ εἰς τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τόσον εἰς τὴν λέξιν. Ὁ λόγος μου ἐθεωρήθη ἀνάρμοστος πρὸς τὴν σπουδαιότητα τῆς δίκης καὶ ρήτωρ ἐγὼ ἄξιος νὰ ἐμφανίζωμαι μόνον πρὸ τοῦ πταισματοδικείου. Τινὲς δὲ διημφισβήτησαν διὰ παντοίων ὑπαινιγμῶν καὶ αὐτὴν τὴν

εἰλικρίνειαν τῆς γνώμης μου. Τοσοῦτον εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἡ ἐπιτυχία ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπιφανείας καὶ τῆς μορφῆς, καὶ ἡ ἀλήθεια κρίνεται ἐκ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν φράσεων.

Εἶχε παρέλθει ὀκταήμερον ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς δίκης. Εὐρισκόμην εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μνηστῆς μου· ἐκαθήμεν παρὰ τὸ πλευρόν της. Ἡ συνομιλία περιστρέφετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν προσεχῆ γάμον μας. Ἡμῶν ὀλίγον δύσθυμος· ὁ νοῦς μου ἀφαιρούμενος συχνὰ ὑπεξέφευγε τοῦ παρόντος καὶ ἐλητμόνει τὸ μέλλον· καὶ πότε με ὠδήγει πρὸ τοῦ προῖσταμένου μου, καὶ πότε πρὸ τῆς Φόφης. Δι' αὐτὴν δὲν ἤσθαι μὴν τίποτε βαθύτερον τοῦ οἴκτου παλαίου γνωρίμου πρὸς δυστυχισμένην ὑπαρξίν· ἀλλ' ἐξεπληττόμην ἐνίοτε ἐκ τῆς ἐπιμόνου προσηλώσεως τῆς φαντασίας μου εἰς τὴν συμπαθῆ φυσιογνωμίαν ἐκείνης, εἰς τὴν ὀπτασίαν ἐς αἰεὶ ἀποιομένου παρελθόντος. Τὴν Φόφην δὲν ἐπαναίδα μετὰ τὸ πέρας τῆς δίκης· ὅτε ἐξῆλθον τῆς αἰθούσης τοῦ δικαστηρίου, εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει· δὲν ἔκρινα πρέπον νὰ τὴν ἀναζητήσω. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν κύριον εἰσαγγελέα τῶν ἐφετῶν, εἶχα πραγματικωτέρους λόγους νὰ τὸν ἐνθυμῶμαι. Τὴν ἐπιούσαν τῆς δίκης ὁ κύριος εἰσαγγελεὺς με προσεκάλεσε διὰ νὰ μοῦ ἀπευθύνῃ πικρὰς παρατηρήσεις. Σχηματίσας ἐκ τῆς ἀνακριτικῆς διαδικασίας πεποιθήσιν περὶ τῆς ἐνοχῆς τῆς γυναικός, δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα λόγον νὰ πεισθῇ περὶ τῆς ἀθωότητος αὐτῆς. Ἐπετίμησε τὴν στάσιν μου ἐν τῇ δίκῃ καὶ ἀπέδωκεν, ἐπιεικῶς τάχα τὸ ἀβασάνιστον τῆς γνώμης μου εἰς τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας μου καὶ εἰς τὴν ἀπειρίαν μου. Καὶ ὅτε ἀπεκρίθην εὐσταθῶς, καὶ σχολαστικῶς ὀλίγον, προβάλλων τὸ 92 ἄρθρον τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων κατ' ὅ οἱ ἀντεισαγγελεῖς ἐνεργοῦσιν ἐλευθέρως, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν πεποιθήσιν οὐδ' ὑποχρεοῦνται κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀναθεθείσης εἰς αὐτοὺς ἐργασίας, νὰ λαμβάνωσι τὴν γνωμοδότησιν τῶν προῖσταμένων των, ὁ κύριος εἰσαγγελεὺς ἐκοκκίνισεν ὡς ἀστακὸς καὶ ἀνέκραξεν ἐντόνως ὅτι ἡ διαγωγή μου ἐν τῇ δίκῃ δὲν ὑπῆρξεν ἀξία δικαστικοῦ λειτουργοῦ καὶ ὅτι θὰ ληφθῶσι σύντονα μέτρα. Ἐκτοτε ἔτρεφον φόβους ἀπολύσεως· τοὺς φόβους ἀνεκοίνωσα εἰς τὴν μνηστῆν μου, ἥτις ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν τοὺς συγγενεῖς· οἱ συγγενεῖς ἔτρεξαν νὰ εὗρουν βουλευτὰς πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ κινδύνου. Ἀλλ' εἰς μόνον βουλευτῆς, ὁ βουλευτῆς τῆς ἐπαρχίας μας ἠδύνατο νὰ μοῦ φανῇ χρήσιμος, ἀφ' οὗ εἰς ἐκεῖνον ὤφειλα τὸν διορισμὸν μου. Δυστυχῶς ὁ κύριος βουλευτῆς εἶχεν ἔρτι μεταστῆ εἰς τὰς τάξεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Εἶχα ἀνακοινώσει εἰς τὴν μνηστῆν μου τὸ αἶτιον τῆς ὀργῆς τοῦ προῖσταμένου μου, περιέ-

γραψα εἰς αὐτὴν τὰ τῆς δίκης καὶ περιέβαλλα διὰ τῶν συμπαθεστέρων χρωμάτων τὴν κατηγορούμενην. Ἄλλ' ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐτόλμησα νὰ ἀποκαλύψω εἰς τὴν μέλλουσαν σύντροφόν μου τὸ παιδικὸν εἰδύλλιον, οὐτινος ἤρωες ὑπῆρξαμεν ἐγὼ κ' ἐκείνη, οὔτε νὰ τῆς ἐμπιστευθῶ τὴν τρικυμίαν τῆς ὁποίας ἐρμαιον ἐγενόμην διαρκούσης τῆς δίκης. Ἀνέφερα μόνον εἰς αὐτὴν ὅτι εἶχα γνωρίσει παιδίον τὴν Φύφην, καὶ οὐδὲν πλέον. Ἴσως ἀπορήσῃ τις διὰ τὴν σπουδαιότητα μὲ τὴν ὁποίαν περιέβαλλα παιδαριώδη ἐρωτίδια καὶ λίαν εὐεξηγήτους συγκινήσεις εἰς αἰσθηματικὴν φύσιν, ἔστω καὶ ἀντεισαγγελείως. Ἄλλ' οἱ ἀποροῦντες ἄς σημειώσωσι καλῶς τὴν θέσιν μου ἐνώπιον γυναικὸς συγχρόνως καὶ μνηστῆς. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν ἐτόλμων νὰ ταράξω τὴν λεπτότητα τῶν σχέσεών μας, καὶ, διὰ νὰ ἤμεθα εἰλικρινέστεροι, ἐφοβούμην νὰ κεντήσω τὴν φλέβα τῆς μωρίας, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην, περιέχεται ἐν τῷ ὄργανισμῷ καὶ τῆς εὐφαιστεράς γυναικὸς.

Καὶ ἐνῶ εὐρισκόμην εἰς τοιαύτην διάθεσιν, εἰσέρχεται ἡ ὑπῆρέτρια καὶ μοῦ ἐγχειρίζει ἐπιστολήν. Τὰ πρὸς ἐμὲ ἀπευθυνόμενα γράμματα οἱ διανομῆς ἔφερον, κατὰ τὰς ὁδηγίας μου, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μνηστῆς μου. Ἄφροντις τὴν ἤνοιξα, ὡς ἤνοιγα πᾶσαν ἐπιστολήν ἐνώπιον τῆς μνηστῆς μου, διὰ τὴν ὁποίαν τίποτε δὲν εἶχα μυστικόν. Καὶ ἀνέγνωσα τὰ ἐξῆς.

«Σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀγαθότητα τὴν ὁποίαν ἐδείξατε πρὸς ἐμὲ καὶ διὰ τὴν καλὴν σας καρδίαν τὴν ὁποίαν δὲν ἀπεπλάνησεν ἡ συκοφαντία καὶ τὸ μῖσος τοῦ κόσμου. Μόλις σὰς εἶδα, σὰς ἀνεγνώρισα, καὶ ἐνθυμήθηκα τὴν παλαιὰν φιλίαν μας, ἡ ὁποία πιστεύσατε ὅτι διετηρήθη καὶ μετὰ τὸν χωρισμόν μας. Ὄταν ὀμιλοῦσατε, εἰσθε ἀπαράλλακτος ὅπως σὰς ἐγνώρισα καὶ μὲ ἐκάματε νὰ κλαύσω ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀθλίαν θέσιν μου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ εὐχαρίστησιν, διότι ἐνοήσατε τὴν ἀθωότητά μου. Σὰς εὐχαριστῶ καὶ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ὑποχρέωσιν.

Σοφία Παριου.

Ἡ ἐπιστολὴ ἦτο συντεταγμένη εἰς ὕφος ὀλιγον sans façon· ἐκείνη μάλιστα ἡ ἀναγραφή τῆς ὑποχρεώσεως ἦτον ἀρκετὰ ἀστεία. Ἄλλὰ τί τα θέλετε; τὸ οὐσιῶδες ἦτον ὅτι ἤθελε νὰ μου ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην της. Ἄλλ' ἐγὼ μόλις ἀναγνοὺς τὰς πρώτας γραμμάς, ἀπέμεινα ἐνεός, ὡσάν μοι ἀπηγγέλλετο κατηγορητήριον δὲν προσεδόκων τοιοῦτον γράμμα ἐκεῖ ἐπὶ παρουσίᾳ της. Ὑπῆρξε δὲ τοσοῦτον καταφανὴς ἡ στενοχωρία μου, ὥστε δὲν διέλαθε τὴν μνηστῆν μου. Ἐπλησίασε ταχεῖα ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μου, καὶ τὸ ὄξύ της ὄμμα διέκρινε τὸν γυναικεῖον χαρακτῆρα τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἀνέγνω τὸ ὄνομα τῆς γραφοῦσας. Ἡρπασε γελῶσα τὴν ἐπιστολήν ἐκ τῆς χειρὸς μου.

— Αὐτὰ μοῦ κάνεις! ἀνέκραξε.

— Τί σοῦ κάνω; ἐψέλλισα κατακόκκινος.

— Ἐσὺ τᾶχασες! ἐκοκκίνισες, ἐξηκολούθησε, καὶ διέτρεξεν ἐν τάχει τὰ γεγραμμένα. Πάραυτα ὠχρίασεν, ἔδηξε τὰ χεῖλη, προσέλαβεν ἦθος ὑπερόχου ἀδιαφορίας, καὶ μοῦ ἀπέδωκε διὰ βραδείας κινήσεως τὸ γράμμα.

— Ὅριστε, κύριε!

Κατανοήσας τὴν θύελλαν, ἣτις ἠγείρετο ἐν τῇ καρδίᾳ της, προσεπάθησα νὰ δικαιολογηθῶ, καὶ ὁμολόγησα εἰλικρινῶς τὸ εἶδος τῆς σχέσεως ὅπερ μὲ συνέδεε μετὰ τῆς Σοφίας. Ἄλλ' ἦτο πολὺ ἀργά. Ἡ φλέψ τῆς μωρίας εἶχε κεντηθῆ. Ἡ μνηστῆ μου δὲν ἤθελεν οὐδὲν νὰ ἀκούσῃ, καὶ μόνον τὴν ἐπιστολήν ἐβλεπεν, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ὁποίας ἀνεκάλυπτε ψεύδη, προδοσίας, ἀπάτας, συνωμοσίας, ἐγκλήματα. Τί θὰ εἰπῆ παλαιὰ φίλια, τί σημαίνει χωρισμός, τί δηλοῖ σὰς ἐγνώρισα! ποία ἀνάγκη ἦτο νὰ γραφοῦν αὐτὰ... Διετέλουν εἰς στενοτάτας σχέσεις μετ' ἐκείνης καὶ ὁ ἀρραβών μου δὲν τὰς διέκοψε, καὶ ὁ γάμος δὲν θὰ διέλυεν αὐτάς. Οὕτως ἐξήγησε τὰ πράγματα, καὶ πεισθεῖσα περὶ τῆς ἀμειλίχτου λογικῆς αὐτῶν, ἀπελπὶς ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ καναπέ καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Ἡγωνίσθη ἐπὶ πολὺ νὰ τὴν καθησυχάσω, ἀλλ' εἰς μάτην. Αἱ παρακλήσεις, οἱ ὄρκοι, αἱ διαμαρτυρήσεις μου, ἀντὶ νὰ τῆς κατευνάσουν, τῆς ἐξηρέθιζον τὰ νεῦρα. Ἡμῆν τεταραγμένους καὶ ἐτραυλίζα καὶ ἔχανα τὰς λέξεις καὶ ἄλλους λόγους ἱκανοὺς δὲν εὕρισκα νὰ τὴν καταπραῦνωσι. Καὶ ἐκ τῆς συναισθήσεως τῆς ἰδίας ἀδυναμίας καὶ ἐκ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀθωότητός μου, ἠσθάνθη ὑποκώφως κοχλάζουσαν ἐν ἐμοὶ τὴν ἀγανάκτησιν. Ἐγκατέλιπα τὴν τακτικὴν μου ἠγέρθη. ὠμίλησα πρὸς αὐτὴν ἀποτόμως, τὴν ἀπεκάλεσα μωρὰν, ἐσάρκασα τὴν θλίψιν της, ἐξέφερα πικροὺς καὶ προσβλητικoὺς λόγους. Κάτι μοχθηρόν, ἀτίθασσον, βάρβαρον, ἀνανδρον ἐξηγείρετο ἐν ἐμοί· καὶ προσήνεχθη πρὸς τὴν μνηστῆν μου ὡς ἂν τότε πρῶτον τῇ ἀπεκάλυπτον τὴν ἀληθῆ καρδίαν μου, μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης κεκρυμμένην ὑπὸ προσωπίδα λελογισμένης τρυφερότητος.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἐλκυσθεῖσα ἐκ τῶν κραυγῶν μου, μᾶς εὔρεν ἡ μήτηρ, ἡ ἐπίδοξος πενθερά μου· εἶδε τὰ δάκρυα καὶ τὴν ἀπελπισίαν τῆς κόρης της καὶ ἠτένισε τὴν κάτωχρον ἐκ τῆς ὀργῆς μορφήν μου. Ἡ ἐπιστολή, τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος, εἶχεν ἀφεθῆ ἀνοικτὴ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Πεποιθῶς εἰς τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν εὐθυκρισίαν τῆς πενθερᾶς μου, τῆς ὁποίας ἕως τότε εἶχον λάβει ἀρκούντα δείγματα, τῆς ἀνεκοίνωσα τὰ πάντα, καὶ ἀνέμεινα τὴν ἀρωγὴν καὶ τὴν συμμαχίαν της. Ἡ μήτηρ ἠδύνατο νὰ συμβιβᾶσῃ τὰ πάντα. Ἄλλ' αἱ μητέρες ἔχουσιν ἰδίαν φιλοτιμίαν, καὶ αἱ πενθεραὶ ἰδίαν λογικὴν. Μόλις ἐγένετο ἐν γνώσει τῶν διατρε-

χόντων, ἐνόμισεν ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς ἦτον ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς γραψάσης τὴν ἐπιστολήν, τῆς αἰτίου ὅλης αὐτῆς τῆς ἀναστατώσεως. Καὶ ἐπίστευσεν ὅτι ἱκανοποιεῖ τὴν κόρην τῆς, ὅτι καθησυχάζει τὸν γαμβρόν τῆς, ὑβρίζουσα σκληρότατα τὴν Σοφίαν Παρίου.

— Μπα! Δὲν ἠντρέπεσθε νὰ κάνετε ἔτσι γιὰ μιὰ παληγουναῖκα. Γιὰ τὴν παλαβο-Σοφίᾶ ποῦ εἶνε ζακουσμένη ἔς τὴν Ἀθήνα κάνετ' ἔτσι! Ποιὸς καλὸς καταδέχεται νὰ σχετισθῇ μ' αὐτὴ ποῦ ἦτο σχετισμένη μὲ ὅλον τὸ κόσμον! Αὐτὴ εἶνε τετραπέρατῃ! Τὴν ἔξερω ἐγὼ! Αὐτὴ πῆρε ἔστὸ λαϊμὸ τῆς τὸ παιδί! Τί νὰ σου κάμω ποῦ τὴν ἐλυπήθησαν καὶ δὲν τὴν ἄφισαν νὰ βέψη ἔς τὴ φυλακὴ! τὴ φόνισσα!

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ μήτηρ ἔλεγεν αὐτὰ ἀνυπόποτος, οὕτως εἶπεῖν, προσδοκῶσα ἐκ τῆς ταπεινώσεως τῆς κόρης τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ διασκαλευθέντος καθεστῶτος. Ἄλλ' ἂν ἡ θυγάτηρ, ἐπιμένουσα παρὰ λόγως εἰς τὴν θλίψιν τῆς, ἐκίνησε τὴν ἀγανάκτησίν μου, ἡ μήτηρ τονίζουσα ἀδικούς ὅλους ὕβρεις ἐναντίον δυστήνου, ὡς πρὸ ἐμοῦ παρίστατο, γυναικίος, ἐνέπνεε μονονουχὶ ἀηδίαν. Καὶ ἠθέλησα νὰ ὑποδείξω εὐγενῶς εἰς τὴν μέλλουσαν πενθεράν μου ὅτι τοιαύτης φύσεως ζητήματα δὲν λύονται δι' ὕβρεων κατὰ τρίτων ὅπως ἀνευθύνων διὰ τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ πείσματά μας. Δυστυχῶς ἡ πενθερά μου δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ κατανοήσῃ τὸ πεφωτισμένον καὶ εἰλικρινὲς τοῦ παραπόνου μου. Νομίσασα ὅτι ἀνελάμβανον αὐθαδῶς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς παληγουναίκας ἐκείνης, ἀπεκρίθη ἐν γυναικείᾳ ὀρμῇ δεκαπλασιάζουσα τὴν δύναμιν τοῦ ὑβρεολογίου τῆς. Τόσον ὥστε ἀδυνατῶν πλέον νὰ συγκρατήσω ἑμαυτὸν, νευροπαθῆς, λυσῶν, ἀνίσχυρος, εὐρέθη ἐπὶ τέλους εἰμαρμένως ἐνθους συνήγορος τῆς Σοφίας Παρίου καὶ ἐν ᾧ ἡ μήτηρ ἐξετρέπετο εἰς βαθυτάτην καταφρόνησιν ἐναντίον ἐκείνης, ἐγὼ ἐξετρεπόμην εἰς γελοιοδέστερα ἐκδηλῶν ὑψηλὸν ὑπὲρ ἐκείνης ἐνθουσιασμόν. Καὶ ἀπὸ λόγου εἰς λόγον, ἀπὸ ὑπαινιγμοῦ εἰς ὑπαινιγμόν, ἀπὸ σαρκασμοῦ εἰς σαρκασμόν, ἀπὸ ὁμολογίας εἰς ὁμολογίαν, ἀπὸ ὕβρεως εἰς ὕβριν, ἡ ῥῆξις ἐφθασεν εἰς τὸ ἀπροχώρητον. Τοσοῦτον δ' ἔτυφλώθη ἐκ τοῦ πείσματος, ὥστε εἰς πικρότατον λόγον τῆς μητρὸς ἐναντίον μου, κωφός, τυφλός, λησμονῶν ὅτι ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ καναπέ ἐκειτο ἀναυδος καὶ περίφοβος ἡ νεαρὰ μνηστή μου, μανιώδης ἐκ τῆς πληγείσης φιλαυτίας μου, διψῶν ἐκδίκησιν κατὰ τῆς ἀκριτομύθου πενθερᾶς, ἐξέβαλα τὸν δακτύλιον τοῦ ἀρραβῶνος, καὶ ῥίψας αὐτὸν βιαίως κατὰ γῆς, ἀπῆλθον.

Μόλις ἐφθασα εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἤρχισα νὰ συναισθάνωμαι τὸ βαρὺ τοῦ ἀπονενοημένου δια-

βήματός μου. Ἐπασχον ἐκ πείσματος, πλήξεις, θλίψεις, ἀηδίας, μελαγχολίας, τύψεως. Ἦσθαι νόμην ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ θυμῶσω κατὰ τῆς κόρης, ὅτι ἐν τῷ θυμῷ μου δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπερβῶ τὰ ἐσκαμμένα ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ διαρρήξω πᾶσαν ἐλπίδα ἢ ἀπόπειραν ἐπανορθώσεως εἰς τὸ μέλλον. Ἐρρίφθην καταβεβλημένος ἐπὶ τῆς πρὸ τοῦ γραφείου μου ἑδρας. Ἐπ' αὐτοῦ ἐλεύκαζε μέγας φάκελλος φέρων ἐπιγραφὴν πρὸς με. Ἦνοιξα μηχανικῶς τὸν φάκελλον, καὶ προσήλωσα τὰ βλέμματά μου ἐπὶ τοῦ ἀναπτυχθέντος χάρτου ἦτο τὸ ἔγγραφο τῆς ἀπολύσεώς μου. Ὁ κύριος εἰσαγγελεὺς ἐπραγματοποίησε τὴν ἀπειλήν του. Τετέλεσται! εἶχεν ἀποπτῆ καὶ ἡ τελευταία ἐλπίς συμφιλώσεως. Διατηρῶν τὴν θέσιν μου, ἴσως θὰ εἶχα τὴν γενναιοῦτητα, ἢ ἂν θέλετε, θὰ ὑπεβαλλόμεν ἐἴς τὴν ταπεινώσιν ἀποπείρας πρὸς συμφιλώσιν. Ἄλλὰ τώρα οὐδέποτε. Ἀφ' ἐνὸς διέβλεπον ὅτι οὐδεὶς ὑπῆρχε λόγος ὅπως οἱ γονεῖς τῆς κόρης μὲ τὴν ἐκ 50,000 μετρητῆν προικὰ τῆς καὶ τὴν νεότητά τῆς, συγκατανεύσωσι νὰ δεχθῶσι πάλιν ὡς γαμβρόν ἄνθρωπον ἀπομείναντα, μὲ τὴν αὐθαδειάν του μόνον, δικηγορίσκον ἄνευ δικῶν. Ἀφ' ἑτέρου κατενόουν ὅτι ἡ στοιχειώδης φιλοτιμία δὲν ἔπρεπε νὰ προβῶ εἰς οὐδὲν διάβημα πρὸς ἐπανόρθωσιν, μετὰ τὴν ἀπόλυσίν μου.

Οἱ γονεῖς τῆς κόρης εἰσίγησαν, καὶ ἐγὼ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀνεχώρησα διὰ τὴν πατρίδα.

Καὶ αὕτη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη καὶ τελευταία φορά, καθ' ἣν ὑπηρετήσα εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον. Αἱ περιστάσεις μὲ ἠνάγκασαν εἰς ἄλλο στάδιον νὰ ἀγωνισθῶ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα. Ἐκτοτε παρήλθον ἔτη. Πολλὰς πικρίας ὑπέστην ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἐλευκάνθησαν αἱ τρίχες μου ἄλλ' οὐδεμίαν πικρίαν ὑπῆρξε παραδοξοτέρα καὶ μᾶλλον εἰμαρμένη ἐκείνης ἢ ἐδοκίμασα ἐκ τῆς ἀπολύσεώς μου καὶ τῆς διαλύσεως τῶν ἀρραβῶνων μου. Ἀπώλεσα ἀξίολογον θέσιν καὶ πολύτιμον ἴσως σύντροφον, διότι . . . ἔτυχε νὰ ἀγαπήσω παιδίον, καὶ διότι, ἀνδρωθεὶς, παιδίον διέμενον ἔτι.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

Ζηλευτὰ τὰ ἔθνη ἄτινα συναισθάνονται βαθύτερον τὰ δυστυχήματα αὐτῶν ἢ τοὺς θριάμβους.

Κρίνονται τὰ δένδρα ἐκ τοῦ καρποῦ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατέχουσιν.

Οἱ ἰατροὶ γνωρίζουσι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ὡς οἱ πλανόδιοι πωλητὰὶ τὴν πόλιν — περιέρχονται τὰς ὁδοὺς ἀλλ' ἀγνοοῦσι παντελῶς τί γίνεται ἐν ταῖς οἰκίαις.